

SläktKuriren

Nr 12. Årgång 34. Utg dag 12/5 1999.

*Enighet ger styrka, besegrar hindren och vinner ändamålet (förklaring se fotnot *)*

Informationsblad för ERNBERG-EHRENBERGSKA SLÄKTFÖRENINGEN

Chefredaktör: Ingemar Ernberg, tillika utgivare. Bitr redaktör Mikael Bergström. Redaktionssekreterare: Karin Ernberg. Red:s adress: I. Ernberg, Smultrongränd 18, 18245 Enebyberg. Tel: 08/7688825. Fax: 08/7688825.

ANMÄLAN TILL SLÄKTMÖTET I LUND 1999 !

21-22/8 I ÅR!!

Senaste anmälningdag 26/5

I övrigt i detta nummer:

Historia i korthet: Lund s. 2

Ernbergska släkten i Lund s. 3

Kalendarium s. 4

Kallelse till Släktmöte i Lund 21-22/8 s. 4

Släkt-korsordet s. 5-6 (av Dagmar Riben och Kristina Åkerman-Klaesson)

Utdrag ur Sigrid Ehrenbergs ant om Karlskrona (fortsättning)

Pres av en grens släkträd Robert

Skatpulver

Lennart Way-Mathiessen

Korsord

Notiser

Kalendarium

Släktföremål

Brev från Lund: Lennart Ehrenberg

Annons: Sommarhus

Nya stadgarna

Enkät/anmälan till Lunda möte

*"Bevingat ord" myntat av farbror Gustaf i samb med invigningen av Carlskrona-Wexjö Jernväg 1874. Tack vare sin okuvliga energi och även med stor personlig ekonomisk insats genomdrev farbror Gustaf förslaget, och i början av augusti månad 1874 invigdes järnvägen av Konung Oscar II, som för ändamålet gästade staden. Invigningsdagen firades på kvällen med illumination i staden. Samtliga fönster å fasaden till farbror Gustafs stora, mitt emot norra delen av Hoglands park belägna fastighet voro då upplysta medelst till färgen granatgnistrande röda lampor, varigenom man där kunde avläsa följande tänkvärda inskription /med antalet bokstäver precis motsvarande fönsterrutorna i fasaden: **"Enighet ger styrka, besegrar hindren och vinner**

ändamålet". Arrangemanget gjorde god effekt och en stor skara människor skockade sig utanför byggnaden för att betrakta skådespelet. Säkert var det en stor och lycklig dag för upphovsmannen.

Historia i korthet: Lund

är Skånes äldsta stad från 1000-talet. År 1003 blev staden ärkebiskopssäte för hela Norden och behöll sin ställning under hela den katolska tiden. Förutom domkyrkan fanns här då många kyrkor och kloster. Sedan reformationen genomförts, blev det en nedgång för staden och under de svensk-danska krigerna under 1600-talet blev den mycket förstörd. När Lunds universitet anlades år 1668, tio år efter det Skåne blivit svenskt, blev Lund åter ett kulturcentrum och har sedan bibehållit sin ställning som lärdomstad.

Jätten Finn

Domkyrkan är Norden äldsta ärkebiskops-kyrka och förnämsta byggnad i romansk stil, grundad omkring 1080 av Knut den Helige och invigd 1145. Koret och kryptan innehåller de berömda pelarskulpturerna "Jätten Finn" och "Jättekvinnan", som är de äldsta delarna av kyrkan. Kyrkan har också ett mycket berömt astronomiskt ur från medeltiden som spelar varje dag kl 12 och 15, resp 13 och 15 på söndagar.

Universitetsbyggnaden uppfördes 1878-82 och har rika konstsamlingar, samt framför byggnaden Axel Ebbes skulptur "Mannen som bryter sig ur klippan".

Elefantmattan

"Kulturen" eller Kulturhistoriska muséet är vårt lands största landsorts- och friluftsmuseum med bl a en av de främsta keramiksamlingarna i världen. Där finns också en del Ernbergiana arkiverad och vår förfader, Johan Peterssons mästarprouv den märkliga "Elefantmattan" utställd. Den är gjord av fårskein i olika färger under hans gesälltid i Karlskrona under början av 1800-talet.

Här finns också ett fantastiskt universitetsbibliotek med bl a många handskrifter, Tegnérhemmet, Den Wickmannska gården och Karl XII: e huset.

När Sverige styrdes från Lund

1718-1718 var Lund i praktiken Sveriges huvudstad. Efter återkomsten från Bender och Stralsund, och ett kort misslyckat fälttåg mot Norge smällde Karl XII upp sitt högkvarter i Lund. Han valde ut huset i korsningen Stora Södergatan 22/Svanegatan som bas, vilket hus ägdes och beboddes av professorn i teologi, Martin Hegardt. Huset finns kvar och kan beskådas. Vårdfamiljen fick helt sonika flytta ut till en mindre byggnad på den stora gården. Karl XII föranstaltade om nybyggnad av flera stall och renoverade den stora trädgården. Det finns många skildringar från denna korta epok i stadens historia, som återspeglar det hårda livet på den tiden. Men staden levde också upp med hovets närvaro. Befolkningen ökade från ca 1.300 personer till 1.850 personer .

Mycket arbete och gott om mat

Karl XII använde tiden för att organisera sitt nya fälttåg mot Norge som ingick i en större plan att återupprätta det stormaktsvälde som nu höll på att gå förlorat. Han arbetade hårt. Gick och lade sig kl 9 och gick upp kl 3 varje morgon. När solen gick ner blev det mörkt i staden. Gatubelysning infördes först 1813. Konungen började med frukost, ofta med två rätter, t ex lammstek och kyckling. Middag och kvällsvard bestod av sammanlagt 14 rätter. Frukosten svaldes ner med en kanna öl och "vinsoppa", gjord av Rhenvin med uppvispade äggulor. Denna stat rimmar rätt illa med myten(?) om kungens spartanska leverne. Han arbetade sedan hela dagen till sängdags, och det finns många vittnesbörd från hans omgivning om hur hårt pressade de var av hans höga krav på medarbetarna.

Kungen och matten

Karl XII inspirerades mycket av det akademiska livet och formulerade ett eget embryo till en livsfilosofi, inspirerad av Descartes, G.W. v. Leibniz som han träffat under sin fälttåg i Europa, av diskussioner med professorn i filosofi Andreas Rydelius och med hessiska hovrådet David von Heim (rådgivare åt svågern Frderik av Hessen, sedermera Fredrik I). Konungen roade sig också med att övervara alla disputationer, samt med matematik och uppvisade i denna konst en ovanlig förmåga till att lösa svåra problem och i huvudräkning, som imponerade på många akademiker. Ett märkligt möte ägde rum i slutet av 1716 med uppfinnaren Christopher Polhem (1661-1751) och hans unge, ambitiöse assistent Emanuel Swedenborg (1688-1772). Man diskuterade projekt som varvsbyggen i Karlskrona, salttillverkning i Bohuslän och byggandet av en kanal mellan Väneren och Göteborg. Flera projekt förverkligades långt senare, som Göta kanals byggande 100 år senare. Men mest ägnade de diskussionerna åt fysik, vätskors fryspunkter, geometri och mekanik. Som ett resultat utarbetade kungen natten efter ett nytt talsystem med 64 som bas i stället för 10, som sedan Swedenborg utan frångång försökte förbättra under flera år. Det fanns dock goda fördelar med idén.

Ingemar Ernberg

Källor bla

Ms vägvisare 1981

Liljegren, B., Karl XII i Lund, Historiska media 1999.

Ernbergska släkten i Lund

När kom då Ernbergarna till Lund? Först 150 år efter Karl XII. Men sedan kan nog Lund på mycket goda grunder betraktas som vår Släktstad nummer två efter Karlskrona. Det är därför båda roligt och välmotiverat med det första släktmötet i staden.

Knut: Lektor i matematik Ludvigs juridikstudier

Först på plan var tredjen äldste brodern Knut Petersson (1822-1907), som torde ha avlagt studentexamen i Lund ca 1840. På den tiden åkte man till universiteten för att avlägga studentexamen, även om skolgången ägt rum i hemstaden Karlskrona. Han återvände under 40-talet för universitetsstudier och blev lektor i matematik vid Katedralsskolan i Lund 1858 till sin pensionering 1890. Han gifte sig med dottern till borgmästaren Johan Bäckström i Lund, Hedvig Emilia Charlotta Bäckström, och de fick fyra barn. Johan (1866-66), Gertrud (1871-1898), Albert (1872-1961) och Hedvig (1875-1892). Först bodde familjen på Västra Mårtens gata, sedan i ett större hus på Vinstrupsgatan 7 (fr 1881).

Brodern Ludvig (1827-1898) avlade student-examen i Lund ca 1845, och återvände sedan snart för juridiska studier ca 1847-1852, då han avlade juris ämbetsexamen och återvände till hemstaden Karlskrona.

Kontakt med "fastrarna" Berlin

Under dessa år påbörjades släktens minst sagt täta kontakter med familjen Berlin, vars överhuvud Nils Johan Berlin (1812-1891) var professor vid Lunds universitet i farmakologi, kemi och mineralogi 1845-1864, en kort tid även rektor för universitetet innan han blev generaldirektör för Sundhetskollegium i Stockholm. Han kom att bli svärfar åt flera Ernbergar/Petersöner, då hans dotter Helena (1839-1917) gifte sig med Gustaf i dennes andra äktenskap 1866, andra dottern Jenny (1843-1919) gifte sig med Isac 1867, och Mathlidas bror Julius Humble gifte sig med dottern Inez och blev därigenom Ludvigs svåger. Slutligen gifte sig Nils Johan Berlins ende son (i andra ätenskapet med Charlotta Braune) Gerard (1851-1908) med Ludvigs och Mathildas dotter Gerd (1861-1922). Så alla dessa barn Berlin föddes och växte upp i ett Lund där Petersönerna Ludvig och Knut studerade och verkade, och de andra bröderna kom på besök. Var i Lund bodde familjen Berlin?

Juridikgeniet Albert och förvaltningschefen Otto

Knuts son Albert blev professor i privaträtt 1908 efter studentexamen i pappans Katedralsskola 1890, samma år som Knut pensionerades. Han bosatte sig så småningom på Gyllenkroks allé och gifte sig 1937 med sin tidigare sambo Ester Leo, med vilken han hade minst en styvdotter.

Hans kusin Otto (1847-1919), Roberts äldste son, vet vi förvånansvärt lite om och kan kanske lära mer om under Lundabesöket. Han studerade i Lund på 1860-talet, blev amanuens vid universitets kansli och rättekammare och sedermera akademisekreterare, vilket väl närmast är att jämställa med universitetets förvaltningschefer idag, dvs chef för hela universitetsförvaltningen. Han umgick uppenbarligen en hel del med Albert. I universitetets annaler bör finnas rikliga spår av Ottos arbete.

Medicinare och fler jurister i Lund

Så småningom kommer Gustafs Peterssons barnbarn Lennart Ehrenberg (1878-1966) till Lund och läser medicin här kring sekelskiftet. Läste Bengt, son till Gustaf på Wedeby, också här? Det får hans son Bengt reda ut när vi ses i Lund. I alla fall har flera av hans barn och barnbarn rotad sig i Södra Sverige.

Victor Peterssons dotterdotter Anna-Lisa Ekelund (1889-1919), som förekommit med minnen från Karlskrona i dessa spalter, gifte sig andra gången med juridikprofessorn Gustaf Åkerman, som både studerat och verkat i Lund. De blev föräldrar till Kristina Åkerman-Calesson i vårt släktråd.

Kockums då och nu

Sigrid (f. Ernberg) och Gunnar Way-Mathiessens dotter Birgit, g m. Gottfried Kockum bodde också i trakten, och två av barnen i det äktenskapet, dotter Inger Kockum och sonen Göran Kockum, bor nu i Lund, liksom flera av Göran barn. Vi hoppas också få höra mer om den grenens boplatser och uppväxt under vårt Lundamöte.

I modern tid har också vår ordförande Jans föräldrar, Torgny och Svea, tillbringat sina sista år i Lund.

Säkert finns det många fler anknäytningar till Lunda-området, liksom kunskaper om historiska gatuadresser mm. Något av det ovan sagda kan också vara fel. Hör i så fall av Er till redaktionen, Ingemar Ernberg, 08/768 88 25 och förbered gärna kortfattad information till själva släktmötet. Välkomna!

Ingemar Ernberg

Kalendarium

26/5 1999

Släkträdet sammanträder hos Dagmar Riben

20-21/8 1999

Stora släktmötet planeras att äga rum i Lund, Skåne

9/7 1999

Elna Bergström fyller 100 år.

Elna Bergströms 100 års-fond inför hennes födelsdag 9/7 1999

Vår släktförenings entusiastiske och inspirerande medlem och stora supporter Elna Bergström fyller 100 år den 9/7 1999. Hon är därmed äldst i hela släkten. Till Elnas ära önskar vi inom Släktföreningen ge medlemmarna möjlighet att skänka bidrag till en särskild fond "Elna Bergströms 100-års fond", som skall användas i samband med (någon) släktsammankomst(er) för att skapa trevnad i Elnas anda, efter samråd med Elna själv. Fonden "överlämnas" till Elna i samband med hennes födelsedag av representanter från Släkträdet, och bidragsgivare som kan tänkas närvara. **Sätt in Din födelsedagsgåva till Elna på Släktföreningens pg nr 484 72 55-9, med angivande av namn på alla givare, adress och ange "100-årsfonden" på talongen.**

Kallelse till Släktmöte

Släktingarna kallas till Föreningsmöte på Hotell Concordia, Stålbrogatan 1 i Lund den 21/8 1999.

Programmet för släktmötet börjar kl 11.00 d 21/8 och pågår till 22/8.

Själva föreningsmötet beräknas äga rum ca kl 17.

Preliminärt Socialt Program i samband med Släktmötet 21-22/8 i Lund

Lördag 21/8. Samling lördag kl 11.00 på Hotell Concordia Stålbrogatan 1 i Lund.

Beskådande av Johans Elefantmatta som finns utställd på Kulturen . Visning av Kulturen.

Besök vid brobygget över Öresund.

Släktmöte och middag.

Söndag 22/8 ägnas åt Lund, Jätten Finn, Domkyrkans Klocka, Besök vid olika släkt-adresser i Lund.

Programmet beräknas vara slut 13.30 söndag 22/8.

Kostnad: 300 kr/natt och person i dubbelrum inklusive frukost. Rabatter finns för barn.

Inträden och transporter ca 330 kr.

Middag+ 2 luncher ca 360 kr.

Summa preliminärt ca 990:-/person,

samt reskostnad till Lund förstås.

UTNYTTJA DETTA TILLFÄLLE TILL SENSOMMARENS STORA FAMILJE-ÄVENTYR!!!

Anmälningssblankett finns sist i Kuriren

Släkt-Notiser

Boule-final vid Ulriksdals slott

En halvsolig augustilördag (22/8) förra hösten samlades ett drygt 20-tal släktingar i Ulriksdals slottspark, för den numera traditionella park-pic-nicen. Vädret var växlande molnighet med lätt vind, behagligt efter några mycket varma veckor.

Bästa resultat på tipsrundan nådde Jan Ernberg (10/12) samt Annika Alm-Ekman (10/12), Ingemar Ernberg, Astrid Ernberg, Tage Molitor, Eva Ernberg (9/12).

Boule-turneringen vanns av Per Zetterqvist, 2:a Rune Tideholm, 3:a Brita Ernberg.

/Red.

Den 15/11 1998

uppvaktades förre ordföranden och Slätrådsledamoten, tillika chefredaktören för detta framstående Blad av en delegation från Släktrådet med ordföranden Jan Ernberg i spetsen på sin 50-årsdag. Uppmärksamheten ägde rum i hemmet i Enebyberg, nära Enebybergs gård där förra släktmötet ägde rum 1996. Utöver vänliga ord presenterades Ingemar en svensk flagga och en symbolisk bordsflaggstång för att pryda Prästgården i Sörmland. Lyckligen fick jubilarer senare samma vecka en 12 m lång flaggstång att hissa upp "släktflaggan" i av sina arbetskamrater och därmed var lyckan och succén fullkomlig. Tala om "timing" och fin samordning! Ingemar vill härmed rikta ett varmt tack till Släktföreningen för denna uppmärksamhet!

/IE

Dokumentation av släkt-föremål.

Släktrådet önskar fortsatt att de som har föremål som är av någon betydelse för vår släkts historia -- gamla brev, möbler från Karlskronahem, porträtt, medaljer, dagboksanteckningar, vapen, klädesplagg, prydnadsföremål -- beskriver hos vem det finns, vad det är, dess historia och vilken släktanknytning det har. Om praktiskt möjligt gärna också med ett fotografi. Beskrivningen sändes till ordföranden som arkiverar beskrivningen i Släktarkivet. Släktminnen som nu med varje generation sprids land och rike runt kan på så sätt spåras även i framtiden av de som intresserar sig för Släkthistorien. Det är så lätt att föremål som är av släktintresse med generationerna tappar sin historia, eller "glöms bort" av släktingar som i något livsskede inte har så stort intresse för dessa tingestår. I den mån släktklenoder skall avyttras eller kastas, kontakta helst Släktföreningen först. Vi vill nu efterlysa eventuella originalbrev från eller till Gustafa eller Johan Petersson, samt porträtt eller siluetter av dessa två, om de finns. Vi efterfrågar också om någon vet var Ingemar Ehrenbergs medalj Illis Quorum kan ha tagit vägen, som han begåvades med efter resande av obeliskerna på Slottsbacken i Stockholm. i början av 1790-talet?

Adr: Jan Ernberg, Erikslundsvägen 380, 18347 Täby.

Anmälda Föremål:

Marianne Hofsten har skickat en bild på Rådman Ludvig Petersons stol som hon har i sin ägo.

Louise von Hofsten Sandberg har en vit möbel som har stått på Råbacken hos Ludvig och Mathilda bestående av 1 soffa, 4 st empirestolar och 2 st empiretaburetter.

En dockskåpsbyrå som har tillhört Julia Humble. 4 tecknade porträtt gjorda av Inez Humble f. Berlin. De föreställer: Julia Humble, hennes döttrar Nanny Neuman och Mathilda P-son Ernberg samt hennes son Julius Humble, gift med Inez.

Brev från Lennart Ehrenberg, "Medicofil" i Lund 1897

Redigerat av sonen Anders Ehrenberg

Lennart Ehrenberg, f. 9 juni 1878, var yngst av Gustafs barn. Pappa Gustaf var 63 år när Lennart föddes. Lennart började i januari 1897 att studera till läkare i Lund. En del av breven hem till pappa Gustaf under studietiden finns bevarade. Varje brev är prydligt diariefört av mottagaren med avsändare, datum när det skickades, när det ankom och när det besvarades. Vanan hos en framgångsrik företagare med ordningssinne sitter i även när det gäller familjekorrespondensen! Breven under första studietermen, för nu 102 år sedan, från en 18-årig student hem till sin mer än 80-åriga pappa, som enligt många vittnesmål var en mycket dominerande person, kan ur flera synpunkter ha ett mera allmänt intresse för Släkt-Kurirens läsare. Breven tala bäst för sig själva.

Anders Ehrenberg

Första brevet från Lund är daterat 28.1.1897.

Kära Pappa!

Sömnig och omskakad, anlände jag lyckligen till Lund tisdags afton och emottogs vid stationen af Otto och Albert. (*Kusiner till L.: Otto, Akademisekreterare i Lund, son till Robert, ogift. Albert, son till Knut, som var lektor i matematik vid Lunds Katedralskola.*) Otto var bortbjuden för kvällen hvarför jag inbjöds att supera hos Farbror Knuts. Farbror var sig icke fullkomligt lik: han hade låtit sitt hvita skägg växa och bar ännu på venstra

tinningen ganska tydliga spår af sitt olycksfall. Gertrud (*dotter till Knut*) och Albert däremot voro som vanligt. Hittills kinesar jag hos Otto. Då jag i går morgse skulle gå och ta studenthemmet i betraktande råkade jag plötsligen falla omkull och sökte därvid dumt nog taga emot med handen, den venstra. Jag föll med duktig kläm, så att det knakade till i armen och min hjärna kom i ett slags obehagligt sömntillstånd som plär kallas sanslöshet. Så mycket sans hade jag dock kvar att jag kunde badda mig med snö på pannan och krafla mig upp. För att få hjälp om det behöfdes begaf jag mig åstad till hospitalet, där jag har en bekant, doktor Alberg (*Var detta den dr. Ahlberg, som senare gifte sig med Dora, syster till L.?*). Han synade armen, men tyckte att det ej var någonting farligt. Men eftersom den i natt började tjockna till gick jag i dag morgse till en annan bekant doktor, dr. Wadstein, hvilken jag träffade vid Tulseboda i somras. Efter en lång stunds undersökning förklarade han att armen i ögonblicket strax efter fallet hoppat ur led, men genast därefter kommit till rätta. Det enda, som var trasigt, var lite brosk, som blifvit krossadt och några ligamenter, som slitits af. Det onda skall botas med stillasittande inomhus, "våtvarma" omslag och massage af dr. W. en gång om dagen. Dr. Ahlberg, jag nämnde, är en medicine kandidat, hvars bekantskap jag gjorde i Stockholm. Han är alldeles fasligt treflig och snäll men hur det är med hans läkareskicklighet, det vet jag inte riktigt eftersom han menade att man inte borde göra något åt armen.

--I går kväll var Farbror K:s här och i dag är Otto borta på kalas. Det är tråkigt att den här armen skulle hoppa galet just nu, men å andra sidan är det rätt bra att det finns någon (Ottos Kerstin) som kan hjälpa en lite (*Kerstin, var hon husföreståndarinna hos Otto?*). Erik B:s f. d. rum är trefligt liksom hela våningen och Ottos sällskap likaså. Kanhända vågar jag ändå fråga honom om han vill förbarma sig öfver mig.--Helsa Mamma och Gustaf! Han erfar väl i detta laget kloroformens omåttligt förargliga efterdyningar.

Nästa gång fån I väl höra mer från

Sonen Lennart

Och nästa gång blev omedelbart dagen efter, skickat i samma kuvert, och för ovanlighetens skull skrivet med blyerts:

Lund 29.1.1897.

Brevet kom dumt nog ej af i går. Hoppas Pappa förlåter det. I dag har jag varit på Ottos arbetsrum och skrivit in mig. -- Dr Wadstein tyckte i dag ej riktigt bra om armen. I morgon skall han och en dr Warholm i kompis försöka att göra den i ordning. Det kan hända, de får lof att använda kloroformering. Men det blir väl inte så farligt! Det var emellertid ganska eget att jag skulle få göra mina första erfarenheter inom läkarvetenskapen på det här sättet. För öfrigt är det inte olämpligt att jag kommit ihop med dr. W. Han är nämligen t.f. prosector på anatomi-salen och har bedt mig vara välkommen där en gång för att se hurudant det är. Meningen att jag talat om mitt lilla missöde är ej att Ni skola vara på något vis oroliga utan rätt och slätt för att Ni skulle få veta hur det står till. Otto är så vänlig och låter mig bo här t.v. men min afsikt är att skyndsammast möjligt skaffa varaktigt bostad. Farväl för denna gången! Svara snart! Det är väl bäst att t.v. adressera till Otto. Lennart

Lund 4.2.1897

Kära Pappa! Hjärtligt tack för brevet! Nu har jag hyrt ett litet bra rum hos prof. Hamilton i den omtvistade Holmgrenska villan. Läget är utmärkt: på höjden vid biskopshuset, i en ny och särdeles snygg stadsdel nära intill fysiska, fysiologiska och anatomiska institutionerna. Priset är, då ved fotogen och städning inräknas 65 kr. i terminen. Jag kommer att äta å annat ställe. Hos doc. Söderberg lär det vara myck-et bra men han bor i Klostergatan nära järnvägsstationen, så att vägen dit skulle bli bra lång. Det kan hända att jag går på Akad. fören. och äter. I alla fall kan det vara skönt att vara så mycket oberoende i den vägen som möjligt då det nämligen kommer att bli mycket att göra. Kemien har jag börjat läsa för en amanuens kand. Svensson (2 kr. pr. tim.) för att med det snaraste komma in på laboratoriet. I dag har jag börjat en propedeutisk kurs i fysik (25 kr.) för doc. Rydberg. (*Jo jag tackar! Det var inte vilken lärare som helst: Janne Rydberg, en av våra mest kända fysiker, hade redan 1890 publicerat första versionen av sin berömda formel för spektrallinjerna. Den däri ingående konstanten R är Rydbergskonstanten. Står i varje lärobok i fysik! En atom med en högt exciterad elektron kallas för en Rydberg-atom. Sådana atomer utnyttjas bl.a. i lasern.*) I morgon är det min afsikt att börja botanik för prof. Areschoug. Så nog får jag att göra alltid! Nu väntar jag endast på att få flytta in i min stadigvarande bostad och komma riktigt i ordning. Otto är alldeles ofantligt vänlig och snäll och låter mig bo här tills jag kan flytta dit. I går var det nationsmöte med åtföljande fest, då Sandberg och jag presenterades för inspektor prof. Weibull och nationens öfriga medlemmar. Det gick ganska hyggligt till på festen, ehuru stämningen mot slutet vardt något väl sprithaltig. När orgierna artade sig att bli för galna gick jag i likhet med en del andra.---Af den medföljande kassa-afskriften ser Pappa att mina utgifter redan stigit till 80,81. Som jag af Pappa, före afresan erhöill 200 kr, har jag nu kvar 119,19 (det stämmer precis!). Skall jag nu om

några dagar erlægga 65 kr. i hyra och inackordera mig i maten på Akad. fören., hvilket kostar 60 kr. (äfvén doc. Söderberg, om han skulle komma i fråga, tar 60 kr.) räcker pengarne uppenbarligen icke till, hvarföre jag vågar be Pappa vara snäll att skicka mit t.ex. 50 kr. så att jag icke blir alldeles utan; på samma gång erinrande om att de stora utgifter jag nu i början fått göra, gälla för hela terminen. Jag hade tänkt att nu samtidigt skrifva både till Mamma och Gustaf, men eftersom jag nu är alldeles för sömnig härtill får jag be Pappa i stället hälsa dem ifrån mig. Hälsa äfvén andra hemmavarande.----Pappas tillgifne o. tacksamme son Lennart.

Utdrag ur kassaanteckningarna.

Jan. 26	3dje klass till Lund	9,35	
“	öfvervikt	1,85	
“	middag i Christianstad	1,60	
“	tidning	0,10	
“	förvaring af resgoods	0,10	
“	Kaffe i Hessleholm	0,35	
“	Stadsbud	0,50	
28	Wadd och vaxtaft	0,50	
29	Inskrifn. i Univ.	12,25	
	i Bl. nat.	6,50	
“	Terminsavg.	10,00	
“	Ett par galoscher*	4,75	
“	Konditori	0,86	
“	Blå studentmössa	3,00	
30	Brefkort o. frimärken	0,60	
Febr. 1	Edmond Kean, Theater	1,00	
“	Doktor Wadstein (armen)	2,00	
2	Telegram	0,50	
4	Propedeutisk kurs i fysik	<u>25,00</u>	
			80,81

* de gamle trasige och utslitne bidrogo åtskilligt till att jag föll.

Alltså: Kontant af Pappa	200,00	
<u>Utgifter</u>		<u>80,81</u>
Skillnad		119,19
<u>I kassan</u>		<u>119,19</u>

Jag glömde tala om att jag under dr. Wadsteins protektorat gjort min entré å anatomisalen. Snuskigt var det, mycket snuskigt men det gick ändå. Det förefaller mig själf sagolikt att jag ej kände det allra minsta obehag vid åsynen av de allt annat än behagliga dödingarna. Därtill har jag av den förut omtalade kand. Ahlberg inbjudits att åtfölja honom på en rond i hospitalet. Det blir nog värre!-----D.S.

Lund. 10.2.1897.-----Kära Pappa!-----Hjärtligt tack för brefvet af den 8 dennes och de medföljande pengarne. Jag ber bara få anmärka att Pappa af misstag skickat 10 kr för mycket, så att summan utgjorde 103 kr. i st. f. 93. Emellertid är det väl bäst att jag behåller äfvén de tio kronorna.--Professor Holmgren lär jag nog ej träffa förr än i examen och kanske icke ens då, ty han ämnar visst snarligen taga afsked. Han lär ha sagt att han ämnar dra sig tillbaka, så snart Universitetet tagit emot hans villa. Nu i dagarna har Kon. Mjt. befallt att så skall ske och då måste väl hr professorn hålla ord och gå sin väg.--Några dagar efter min ankomst till Lund gick jag till morbror Fredrik och satt hos honom en stund. Han var mycket snäll och bad hälsa så mycket hem. Häromkvällen, fredagskväll då sängkläderna kom, gick jag till Farbror Knut med Gertruds filt. Farbror hade haft ondt (i magen, vill jag minnas) och var ännu ej riktigt bra. Han är mycket uppmärksam på de minsta oregelbundenheter i temperaturen och vill att alla dörrar i huset skall vara stängda. Detta, menar han, höjer temperaturen.---Äfvén Otto är dålig i magen, och har svårt att bli bra eftersom han gång efter annan, nära nog mot sin vilja, måste gå på s. k. “middag“ med besynnerlig mat och champagne. I morgon skall han vara med då revisionen i det ryktbara spritbolaget avslutas med en dylik tillställning.---I fredags kväll installerade jag mig här i Villa Holma. Samma dag åt jag försöksmiddag på Föreningen och Lördags morgon försöksfrukost. Eftersom det hela befanns

vara dyrt, tråkigt och ganska måttligt med afseende på anrättningarnas kvantitet och kvalitet gick jag lördags f.m. och anmälde mig hos herrskapet Söderberg, där jag började samma middag. Priset är ju ganska högt, men motsvaras dock fullt ut af valutan.---Jag har varit med i studentkårens uppvaktningar två gånger. Den ena gången gällde det danska kronprinsparet, den andra Professorn och Kommendören Johan Jacob Ask. Studentkårens ordförande fil. lic. Strömberg talar alldeles öfverdådigt. Prof. Asks tal däremot var mer än anständigt knaggligt--tycker jag. Nu hinner jag ej skriva mer. Helsa Mamma och Gustaf så mycket! Adressen är: Villa Holma.

Diverse P.S. runt marginalerna tillkommer:

För att få någonting att hänga på mina kala väggar, skulle de vara bra om mamma ville skicka t.ex. de taflor Ni fingo från "Södra Sveriges kulturhistoriska förening" eller "Slöjdföreningen" och som ligga på hörnbordet i salen utan att göra någon människa någon glädje. Äfven ett eller annat stycke ur en jultidning (icke trasigt!) vore utmärkt. Inga engelska taflor, de tycker jag är bra stora. Obs! Profhäftet till Finland i 19e seklet!--Om äpplena på Vedeby ruttna så fort att Ni inte hinna äta upp dem, så.....

Ynglingen är nu installerad i Lund, där han börjat sina studier för att bli läkare. Ämnena fysik, kemi och botanik, som han startade med under första terminen ingick i den s.k. "medicofilen", en allmän orientering i naturvetenskapliga ämnen, som var den obligatoriska inledningen till de medicinska studierna. Av allt att döma var han hem och hälsade på i Karlskrona några dagar i april, vid påsken. Mot slutet av maj diskuterade han med pappan möjligheterna till en kortare resa, eventueellt tillsammans med kusinen Albert, till Stockholm, Kullen eller Sassnitz. Studierna lade dock hinder ivägen och hemlängtan var stor:

Lund d. 4.6 aftonen 97.---Kära Pappa!--Som sakerna nu gestaltat sig, kan jag omöjligen företaga någon resa, annat än hem, hvilket dock icke går för sig förr än onsdag morgon, såvida Pappa ej tillåter att jag reser med nattsnäälltåget och kommer fram till Ckna kl. 10 ungefär. Det vore mycket roligt att komma hem så tidigt till studentexamen och födelsedag. Priset är visserligen 14 kr., om man reser 2a klass (den lägsta tillåtna) till Alfveta och tredje till Ckna.--Nu har jag i behåll 40 kr. men en del oförutsedda utgifter göra att dessa rent af icke räcka till för att komma utan "brummande björnar" från staden. Därför vore jag mycket tacksam om Pappa ville vara snäll att sända mig exempelvis 50 kr. sa att man slipper vara ängslig att det icke skall gå ihop.--Som Pappa kanhända sett i tidningen har Bl. nationen haft fest för sin nye hedersledamot jubeldr. J. A. Gadd. Äfven jag var med på den synnerligen lyckade tillställningen.--Jag kan helsa från Farbror Knuts, ty jag var där igår. Nu hinner jag icke med att skriva mer; hoppas att brevet oaktadt allt slarf är läsligt och begripligt. Helsa Mamma och Gustaf! Han kan gärna stiga på vid Thorskors när jag kommer--om jag får komma den vägen. -- Farväl för denna gång. -- Pappas tacksamme och tillgifne son Lennart.

Medlemsavgifter och Föreningsnytt

Medlemsavgiften garanterar information från föreningen

Medlemsavgiften till släktföreningen är facila 50:- för en tre-års period, nu för 1999-2002, för de som vill betala innan Släktmötet. Släktmötet kan sedan ev besluta om en förändring. Den skall den sättas in på pg nr 484 72 55-9, Ernberg-Ehrenbergska släktföreningen. I takt med att släkten växer och växer och nya generationer kommer till, och adress-ändringar inte rapporteras blir det naturligtvis allt svårare och dyrare att hålla reda på och nå alla inom släkten. Som beslutats kommer fr o m NU utskick, kallelser och Släktkuriren i första hand att sändas bara till dem som betalat medlemsavgift. Om Du så önskar får Du naturligtvis sätta in, donera ett större belopp.

Ge föreningen en gåva vid födelsedagen!

Om Du tycker att Släktföreningen gör någon nytta, eller är värd att bevara, Släktkuriren skall fortleva eller av andra skäl vill stödja föreningen, sänd ett bidrag till pg nr **484 72 55-9, eller varför inte ge någon i födelsedagspresent en penninggåva som skickas till föreningen! Föreningen är garanterat mycket sparsam, likviditeten är liten och allt arbete sker ideellt.**

Adressregistret uppdateras med Er hjälp

Det är oerhört angeläget att vi får uppgifter om släktingar som vi inte tidigare varit i kontakt med, samt att Ni alla hjälper till att förse oss med adressändringar och nya adressuppgifter.

Red.

Människor

Sigrid Ehrenberg, g Way-Matthiesen (1870-1943) var Gustaf Petterssons dotter. Hon har efterlämnat en underbart litterär och målerisk beskrivning av bröderna i Karlskrona, deras familjer och livet på den Blekingska landsbygden. i sina "Barndomsminnen". Denna skrift har välvilligt och i renskrift ställts till redaktionens förfogande av Brit Kockum och vi har i detta nummer valt att återge ett andra avsnitt som beskriver människorna i Karlskrona-hemmen och särskilt kvinnorna. Vita huset syftar på Gustafs kombinerade hem och kontor på Ö Wiitugatan 22 i Karlskrona, som står där än idag. I föregående nummer har vi publicerat ett avsnitt om sommarparadiset Wedeby. I kommande nummer kanske vi kan återkomma till några andra avsnitt.

Ur "Barndomsminnen" av Sigrid Way-Matthiesen, f Ehrenberg.

Att komma till staden var att komma till människor.

Människor trampade gatstenarna nedanför vita hustets fönster, människor stannade i gathörnet och skiljdes efter ett kort samtal med hastigt avsked eller efter oändliga adjö upprepningar.

Människor kommo och gingo uppför eller utför husets breda tjärade trappsteg, den tunga dörren, med de smidda järngallren öppnades och smälldes igen i oräknelighet.

De flesta kommo till kontoret medan några gingo in fina vägen, den breda mörka trappuppgången till besök upp i våningen, andra drogo upp den gensträviga gårdsdörren, vars tunga sänklod agerade dörr-stängare. Det var sedan att gå upp den spiralformiga kökstrappan, vilken ledde till köksdörren kanske man knackade på kanske man endast vred om nyckeln. Sen blev det att stanna vid dörren och köksbordet för att framföra sin begäran.

Inne vid den breda höga kontorspulpeten arbetade consuls bröder, Viktor och Isack. Viktor med sitt skägglösa ansikte, vars trubbiga drag och gråbleka hy tillsammans med en ovårdad peruk gav det ett pojk-aktigt uttryck, visade oftast sitt godmodiga och humoristiska sinnelag. Alla uppgörelser med grosshandlar Viktor gingo muntert och gladlynt tillväga. Bönderna blevo förtjusta om de funno honom innanför kontors-skranket. Packhuskarlar och "hamnbusar" hanterade han gemytligt. När barnen kommo rusande till kontoret voro de säkra om ett vänligt bemötande om han var sysselsatt vid pulpeten.

Den bleke brodern Isack, fanns väl vid tidernas begynnelse vid pulpetens kortsida. Hans vackra ansikte med de fina dragen, hans tärda bleka hy, hans tunna vita händer, hans milda sinne och stilla sätt verkade så olika den lustiga broderns.

Det kom en gång att farbror Isack ej mer satt på den höga kontors-stolen. Där hade kommit den unge bokhållaren Falck, som tyst och plikttrogen gjorde sin tjänst och vann principalens och allas bevägenhet. Men unge Falck var mager och blek och en tid hörde barnen huru som såväl consuln som fru Moder oroades över hans hälsa. Han blev sjuk. Han dog. Och till hans begravning medtog consuln, trots sin hustrus energiska protester, sina barn. En gråkall dyster dag, kyrkogården en öppen grav, sörjande anförvanter. Tystnad, sorg. Det var första gången vi varit i dödens och förgängelsens närhet.

Att vara i staden var dock att komma samman med människorna, noga uttryckt dem consuln och fru Moder valde att vara tillsammans med.

Först och främst var det då släkten. Släkten var mycket släktkär. Bröderna voro alla mycket eniga och det säga att vid giftermål blivande hustrur blevo tillsagda att intriger och skvaller icke finge förekomma utan att frid och enighet skulle råda familjerna emellan.

Denna varning efterlevdes.

När det blev höst gingo flyttlassen från brödernas respektive sommar-ställen in till deras ombonade vinterkvarter.

Och första måndag husmödrarne kommit i ordning möttes kära släkten till den s.k. "läsningen".

Släktens läsning blev med åren känd i hela stan. Endast en bal med anledning av Hans Maj:t konungens namnsdag, amiralens eller landshövdingens stora vinterbjudning, en celeber konsert eller ett rent oerhört förledande teaterprogram kunde inställa läsningen.

Det var sed att den första sammankomsten borde vara hos den äldste. Men den 24 oktober var konsulinnans födelsedag. Visst suckade hon av att vara kommen till livet den oroligaste bland dagar. Å själva den lagstadgade pigflyttardagen. Ej under att livet föreföll tilltrasslat och dess görning förgick i orons tecken. Men någon gång förflöt väl 24 oktober utan att hemmet skakades i grundvalarna.

Då, en lugn oktoberkväll, tändes ljusen i de strålande kristallkronorna av den vana husjungfrun, ej varje men vartannat ljus blev tänd och lamporna stående å vart divanbords prydliga lampmatta tändes och översågs att ej någon malheur med en rykande veke skulle inträffa.

I stora salen var det runda matbordet dukat med det puttrande silvertéköket och de vita kopparna med förgyllda ornament i prydliga rader därkring. Stora silverkorgar bräddfyllda med hembakade kakor fullbordade tébordets tjusning.

I förstugan pågick avpälningen av ytterplagg. Det var mantiljer svarta, grå och gredelina av ylle, av spetsar eller mjukaste virkade sjalar, som i tiden tjänade till huvudbonader. På den långa mahognyhängaren med de blänkande mässingskrokarna upphängdes den ena vida slängkappan efter den andra. På den långa korgsoffan lades hög intill hög med västar, sjalar och silkedukar. Framför den lilla spegeln ställde man sig att tillse att flätorna lågo väl till, att benan var rät och håret jämt i fallet utmed pannan.

I sista instansen väddades till husets tjänarinna eller den egna medföljande husan att rätta till kjolens draperier och volanger. Det var ej högtidsdräkt men tidens mode gjorde ofta klädningarna krångliga nog.

Robert och Emma

Dottern Agnes blev brud-änka-brud

Det var den 24 oktober och släkten kom till läsning och husets fru stod ute i salen och väntade på vem som först skulle träda in. Kanske var det den äldsta svägerskan som kom med sin lätta gång, steg in i det upplysta rummet. Emma åtföljd av sin blide man, konsulns avhållne broder Robert. Faster Emma var infödd Karlskronabo, hennes far hade varit officer vid flottan och hennes anförvanter hörde till officerskåren. Glad och vänlig, med friskt humör kom hon emot värdinnan och placerades snarligen i en av de röda plyschsofforna i förmaket. Ty eftersom det var hans hustrus födelsedag hade han slagit sig lös från kontorsarbetet något tidigare och var med att taga kära släkten.

Där inkommer den livliga syster Lotten klädd i mörkbrunt och med en vit spetskrage kring sin tunna hals. Hon nästan hoppar in, knycker på nacken, säger en skarp kvick gratulation, för handen över den släta jämna svarta hårfrisuren, snörper med munnen och låter de svarta ögonen spanande snabbt fara över den lilla församlingen. Lugn och stilla med anspråkslöshet i sitt väsen och klädd i en enkel klädning kom syster Augusta och efter dem syntes Stava Westdahl i svart tyllmössa med sin stora pirat.

Lotten

Augusta

Nu placerade man sig runt borden i soffor och å stolar och handarbetena framtogs ur de olika handarbetsväskorna. Allt i väntan på övriga gäster och det efterlängtade téet.

Där koma de.

Den högresta svägerskan Doris, tyska till börden och talande en jämmerlig, oförståelig svenska. Ett lidande uttryck vilar över ögonen och över den känsliga munnen. Det blåsvarta håret är uppsatt i en väldig hårkorg och inramar ett ansikte vars starka mörka hy gör ett egendomligt intryck.

De smala händerna och de långa stela fingrarna arbeta fortfärdigt med den stickning hon har till arbete. Hon sticker alltid, den tyska svägerskan. Nu gör den muntra rådmanskan, åtföljd av sin vackra mörkhyade make sin entré. Sällskapsmänniskor äro de båda, njuta av glättigt samspråk, glada människor, vackra kläder och festliga arrangemang. Glättigt språksam är den lilla rådmanskan och rådmannen gnolar en visa, då han hyllar husets fru. Hon är oförstående inför dessa slags lustigheter och tänker inom sig själv att Mathilda och Ludvig höra till en annan sällskapskrets än den hon söker sig till.

Rådmanen Ludvig

Rådmanen Mathilda

Sist kommer hennes egen syster, men ensam. Hon är ju gift med svåger Isak, men hans hälsa börjar bli vacklande och han är sällan med när slakten samlas. Men Jenny är alltid glad, litet spefull, litet insinuant, kvick och lustig och populär.

Jenny

Hjalmar

Systrarna trivas ju gott och ha i årtal delat vardagslivets ve och väl, då de båda bott i samma hus. men nu ha Isak och Jenny ett eget hem ett stycke upp på Landbrogatan. Bara synd att Isak skall vara sjuklig.

Nu skall väl téet bjudas!

Värdinnan serverar själv i varje kopp och sedan slår man sig ned vid de stora borden i salen, eller blir stående. Stämningen är munter och alla har mycket att säga varandra. När tédrickningen är över dra sig herrarna in i Consulns gröna rum, luften fylles, mot vanan, av cigarrök och punschglasen fyllas på brickan. Bröderna sitta i en krets och broder Viktor sällar sig snart till dem.

Litet sent kommer från arbetet även den unge Hjalmar, Roberts yngste son. Lockig och rosig med ett lätt sorgglöst uttryck inger han nog tänkande anförvanter orostankar om framtiden. Men han är sin moders yngste avgud. Hans sjukliga syster Irma för en tynande tillvaro och hans levnadsglada syster Agnes har under sommaren försatt släkten i stort bryderi.

Ja, det är mycket som har hänt, som händer och som kommer att hända. Mycket barnen i huset inte har en aning om, mycket som far och mor tala om i största hemlighet, mycket barnaöron och barnasinnen i förbifarten lyssna till, anar, förstår och upplever.

Roberts och Emmas dotter Agnes, släktens yrhätta, i ungdomsår gift med en officer som blev sinnessjuk och slutligen blev hon änka, hon hade förlovat sig med en fränskild man, något man då för tiden betraktade som en skandal. Den förste maken hade haft båtmans kompani i Västervik. På resan till hemorten sjuknade han våldsamt och konsuln med någon broder hade rest att möta dem. Oerhörda svårigheter följde, transporten av den sjuke och ordnande av ett hem för den unga hustrun. Vorden änka bibehöll hon dock sitt ystra lynne. Fylld av upptåg och lustigheter förde hon en sorglös tillvaro. Hon såg täck ut, en midja smal som en getings, ett ansikte inramat av långa hängande lockar. Nu ville hon gifta sig med officeren, vars hustru hade rymt med någon, och för hennes barn hon nu skulle bli i mors ställe.

En sommardag hade man haft tebjudning på Wedeby för släkten, för den unge fästmannen och de två intresseväckande barnen. Wedeby barnen fingo ånyo fart på fantasien. De voro ju riktiga berättelsebarn – och sågo så ut. Gossen blek och gänglig, flickan spröd som en lilja. Det var ändå synd om dem att få den pratsjuke Tante Agnes till mamma, tyckte barnen.

Så blev det bröllop. Ett bröllop skulle vara glatt. Det skulle bli tärnor och lilla Sigrid blev bjuden med. De äldre kusinerna skulle vara tärnor och Anna och Sigrid skulle antingen bilda förtropp eller avslutning på bröllopståget tyckte den blivande bruden.

Men därav blev intet!

Fru Moder sade obevekligen nej. Farväl drömmar om tyllklänning, rosenkrans i håret och någon liten blomsterstrut i näven. Nej man fick vara nöjd att i Attas sällskap och med lilla syster Dora bege sig upp till farbror Roberts, där bröllopet skulle hållas och genom kök och jungfrukammare stiga in i sängkammaren, där bruden stod skrudad.

Här nedan följer ett porträtt av avsnittets författarinna Sigrid Ehrenbergs, sedermera gift Way-Matthiesens, son Lennart.

Ett litet "släktporträtt" - Lennart Way Matthiesen

av Ulla Overengen

Min morbror Lennart Way Mathiesen hör till dem av min barndoms vuxna släktingar som gjort ett bestående intryck på mig. Han kom att leva så länge att även mina barn har tydliga minnen av honom. Han var sannerligen ingen dussinmänniska!

Lennart föddes i februari 1900 och dog i september 1984, hans föräldrad var civilingenjören Gunnar Way Matthiesen från Stockholm och Sigrid Ehrenberg, dotter till Gustaf Petersson i Karlskrona. Lennarts äldre syster hette Birgit, sedermera gift med Gottfried Kockum.

Efter studentexamen vid Djursholms samskola och värnplikt vid Signalregementet, Frösunda, tog Lennart en fil.kand. i Uppsala 1925. Påföljande år anställdes han vid nygrundade Tekniska muséet som assistent till intendenten Torsten Althin, sedermera museichef. Dessa två var de först anställda. Det mycket anspråklösa museiembyot var inhyst på IVA:s vind i lokalerna Grev Turegatan 14 - jag minns ett besök där - intill inflyttningen 1936 till den nya och för ändamålet uppförda byggnaden på Gärdet i Stockholm.

Lennart Way Matthiesen fick således vara med om uppbyggandet av Tekniska muséet, ett arbete där hans mångsidiga begåvning kom väl till sin rätt. Hans lätthet att få kontakt med människor och hans dokumentationsförmåga var en stor tillgång när han reste runt i Sverige för att insamla föremål eller dokumentera dem på platsen. Gamla tiders gruvteknik hade han särskilt intresse för. Lennart har stor del i samlingarnas ackvisition, vård och katalogisering. Han har också publicerat ett antal uppsatser i teknisk historiska ämnen. Lennart blev kvar på Tekniska muséet till sin pensionering.

Förutom teknisk begåvning hade Lennart en konstnärlig ådra som bl . a tog sig uttryck i amatörmåleri. Påbråt kom kanske från farmors far minityrmålaren Johan Way.

Min morbror var som sagt ingen vanlig morbror. Jag glömmer väl aldrig sommardagen på 1930-talet då vi i bil skulle fara honom till mötes på Västeråsvägen för att lotsa honom till vårt hem i Hallstahammar. Han kom från Stockholm på en cykel förstärkt med en splitter ny Pentamotor. Vi såg ett dammoln närma sig med Lennart i dess centrum, försökte hejda honom men hann bara uppfatta "jag kan inte bromsa!" när han svischade förbi i riktning Hallstahammar. Det blev vi som fick följa honom!

Jag minns också tydligt och med glädje mina skolovsbesök som ung tonåring hos min morbror i Stockholm. Förutom Opera- och teaterbesök var det ju spårvagnsresorna! De upplevdes med skräckblandad förtjusning då Lennart gärna chockerade sin omgivning med ganska högljudda kommentarer om medpassagerare och händelser.

Snörika vintrar på 1930-talet färdades Lennart ofta från bostaden på Hedinsgatan till arbetsplatsen på andra sidan Gärdet på egenhändigt tillverkade - givetvis lanternförsedda - snöskor .

Undra på att man inte glömmer en sådan morbror.

Ulla Overengen, f. Kockum

PS. Ett stort tack till Lennart hustru Britta som försett mig med en hel del fakta.DS.

Bokanmälan

Huskurer och recept från 1750-1920

i "Grevinnornas Kokbok". Den som har intresse för medicinhistoria eller äldre matlagningskonst finner här ett guldkorn. En utmärkt presentbok! Det är en huskurs- och receptsamling från Ö:a Vingåker i Södermanland som förts av grevinnorna Lewenhaupt på Claestorps slott under två sekler. Den hittades för 4 år sedan och är nu utgiven av hembygdsföreningen i Ö:a Vingåker. Dagmar Riben har medverkat på ett hörn med att uttyda de svåraste gamla texterna, Ingemar Ernberg har redigerat och kommenterat de gamla och märkvärdiga huskurer och matspecialisten Jan Boris-Möller har kommenterat recepten. Den 70-sidiga boken (liggande A4, häftad), rikt illustrerad bl a med bilder från Medicin Historiska muséet kan köpas via Ingemar Ernberg genom

insättning av 100:- på personkonto 481115-0079 och angivande av postadress och märk talongen "Kokboken". Här nedan ges ett exempel på en av de mera märkvärdiga huskurererna "Skatpulver".

Skatpulver

"Du skjuter i Mars månad en Skata. Densamma skall väl afplockas och alla inelfvor uttagas men hufvud och fötter böra sitta kvar vid kroppen hvilken sköljes väl. Du putsar detta till den tid då du tänker baka. Efteråt när ugnen är lagom varm lägges denna Skat kroppen in att torkas men icke brännas, utan långsamt torkas på 2 netter o dagar så att han blir väl mör. Derefter stötes han med hufvud fötter och klor i en mortel stycketals som sedan blandas tillsamman och siktas till ett ordinärt fint pulfver. Om det blir groft i siktet stötes det om ock siktas till dess hela Skatan blifvit pulfver och på det att det ej skall blifva obehagligt blandas socker och kryddpeppar deri.

Detta alltsamman blandat måste ändteligen väl förvaras i en täppt ask eller kruka att vara tillhands vid allehanda sjukdomar vare sig hos man eller qvinna. Då det gifves någon in häraf som är öfver 20 år 3 goda knifsuddar uti ljumt svagdricka och låter honom derpå bra svettas så skall du näst Guds hjälp se en härlig påföljd. Små barn då dem komme något hastigt uppå såsom hastiga skrikningar eller hjertsprång gifves en liten knifsudd i Modrens eller Ammans mjölk. Detta är så hos barn som ålderstigna med under försökt."

Kommentar över "Skatpulver"

Ingemar Ernberg

Ovan citerade huskur med skatpulver har ställts till förfogande av Björn Köllner, Kvarngölet, som fann det för 20 år sedan när han flyttade in i gamalhandelsbod i Ö:a Vingåker. Det var handskrivet i ett litet tunnt häfte tillsammans med en del andra råd och huskurer, som vi kan få återkomma till. Antingen har handelsman fått detta från någon klok gubbe eller gumma, eller så har han samlat och nertecknat dessa huskurer för att ha till hands om någon frågade. Kanske sålde han själv skatpulver? När såldes senast skatpulver i Ö Vingåker? På 50-talet? Detta är det andra receptet på Skatpulver från Ö. Vingåker. I "Grevinnornas kokbok" från Cleastorp, utgiven av föreningen i höstas finns en omfattande samling huskurer (sid 44-59) av stort folkmedicinskt intresse. På sid 54 finns ett recept på "Atzelpulver". Atzel är tyskans ord för skata. Det receptet är mycket likartat ovan citerade, men mindre utförligt och i det receptet har man inte gjort samma ansträngning att få pulvret "behagligt". Claestorps-receptet avslutas med

"Är bra mot allt vad människan har i sig av sjukdomar och är starkt svett drivande.

Man måste inta pulvret på nykter mage och därefter fasta i 2 timmar."

Båda dessa recept är säkert sprungna ur mycket gamla, medeltida huskurer från muntlig tradition.

I folkmedicinens tradition är kråkfåglarna, inklusive skatan, "den ondes fåglar", som också kunde ge upphov till sjukdomar. Om skatorna fick tag i avkammat eller avklippt hår och använde det i sitt bobygge drabbades man av huvudvärk för att ta ett exempel. Omvänt var det bra att intaga delar av "den ondes fåglar" och därmed få kontroll över dem.

Allmänt spridd var uppfattningen att en "marsskata" var bra mot sjukdom, och särskild effektivt skulle det ännu inte kallnade skathjärtat vara.

Redaktionen är mycket intresserad att få ta del av andra nertecknade huskurer, särskilt från släktanteckningar.

Att läsa

Grevinnornas kokbok. Östra Vingåkers hembygdsförening (red.). Holmbergs tryckeri AB, 1998.

Tillhagen, Carl-Herman. Folklig läkekonst, Nordiska museet, Haeggströms boktryckeri, 1958.

Uthyres: Sommarhus i Bohuslän

Under sommaren går det att hyra ett av två hus i Hamburgsund, Bohuslän:

1. "Trestegsbacken", 3,5 r o k, bad och dusch, vit Bohusstuga med Blå fönsterkarmar, el-uppvärmning, 2 sängplatser samt bäddsoffa med två till, beläget centralt i samhället med viss utsikt över sundet. Uteplatser i tre etager, delvis skuggade av syréner och almar. Trappa från tomt ner mot mindre genomfartsväg, en parkeringsplats vid vägrenen. Ordinarie pris i juli 2.500:-/vecka, släktrabatt: 1.500:-/vecka. Övrig tid maj-augusti 1.200:-/vecka. Vid uthyrning ingår viss skötsel av tomten såsom gräsklippning (små ytor) 1 g/vecka, vattning av enstaka plantor. Huset har tillhört Torsten Ernberg.

2. "Homelykke" beläget på berget ovanför samhället med vacker utsikt över sundet, dalen och hela samhället vid fötterna. Byggt 1960. Egen uteplats med utsikt på berget. Parkeringsplats på tomten för 1-2 bilar. Toalett med enkel duschmöjlighet, el-uppvärmning, öppen spis, 3 r o k, 4 sängplatser, en 5:e kan med viss möda ordnas

för ett barn. Ordinarie pris 3.000:-/vecka i juli, släktpris 2.000:-/vecka. Övrig tid 1.500:-/vecka. Huset har tillhört Ragni Kjellberg.

Hamburgsund ligger i en av de mest idylliska delarna av Bohusskärgården, 1 mil S om Fjällbacka och 3 mil N om Smögen. Det är ett levande samhälle med färja ut till "Hamburgön" där flera olika badplatser finns med sandstrand eller klippor. Två mil till Tanums världsberömda hållristningar och tre mil till Zoo för utrotningshotade djur. Båtturer med bl a Nollhåttan i Skärgården.

Bokning genom Ingemar Ernberg, 08/768 88 25. Först till kvarn.....

Släkträdet 1996-99, kortform

Ordinarie

Jan Albert Victor Ernberg, Victors gren. Ordförande. Adr. Näsbydalsvägen 6, 14tr, 18133 Täby. tel 08/758 08 92.

Annika Alm-Ekman (Roberts gren)

Bengt Gustaf Ingemar Ehrenberg, Kristianstad. Gustafs gren.

Ingemar Torsten Ernberg (Ludvigs gren) **Kristina Åkerman-Klaesson**, Victors gren.

Suppleanter

Michael Anders Bernhard Bergström. Ludvigs gren.

Annika Danielson, (Roberts gren). **Rättelse:**

Brita Ernberg, (Ludvigs gren).

Patrik Ernberg, Ludvigs sonsonsonson Jan **Anders Lennart Ehrenberg**, (Gustafs gren).

Erik Hamberg. Ludvigs gren.

Hedvig Eleonora **Gunilla Tideholm**, f. Hederstierna, Victors gren.

Per Fredrik Olof Zetterqvist. Ludvigs gren.

Ulla øverengen (f.Kockum), dotterdotterdotter till Gustaf.

Släktarkivarie

Dagmar Riben, Ludvigs gren.

Revisorer

Jarl Ernberg, Ludvigs gren.

Agneta Qwerin, (Ludwigs gren).

STADGAR för Ernberg-Ehrenbergska släktföreningen

*Fastställda 1925, med revision 1940, 1970 och 1996.

§1.

Föreningen är en släktsammanslutning, som har till ändamål dels att stärka släktbandet dels ock, att i den mån en släktfond efter hand kan bildas och lämna avkastning bidra till uppfostringshjälp för släktens uppväxande ungdom ävensom till understöd åt behövande släktmedlemmar.

§2.

För att kunna vara medlem i föreningen fordras, utom att vara fylld 18 år,

1) att härstamma antingen å fäderne- eller mödernesidan från körsnären Johan Pettersson i Karlskrona (f.1784, d. 1860) och hans hustru Gustava Ehrenberg (f. 1785, d. 1865); eller

2) att vara i äktenskap förenad med eller änking respektive änka efter någon av sådan härstamning, som under 1) sägs.

I laga ordning skedd adoption medför i fråga om medlemskap i föreningen, att adoptivbarnet och dess ättlingar anses härstamma från adoptanten.

§ 3.

Föreningens angelägenheter handhas av ett släktråd, som har sitt säte i Stockholm. Släkträdet skall bestå av fem ledamöter. Dessa skola vara medlemmar av föreningen. Vid släktrådssammanträde kan, såvida släkträdet ej är fulltaligt, beslut icke fattas utan att minst tre ledamöter äro om beslutet ense.

Ordförande i släktrådet ävensom släktrådets övriga ledamöter väljas vid ordinarie släktmöte för tiden intill nästa ordinarie släktmöte.

Släktrådet utser bland sina ledamöter en skattmästare och en sekreterare.

Släktrådet äger, i den mån så befinnes erforderligt, komplettera sig själv för tiden intill nästa ordinarie släktmöte.

§ 4.

Medlem av släktföreningen betalar en årsavgift, vilken från och med år 1930 och till dess ordinarie släktmöte annorlunda bestämmes skall utgöra två kronor. Underlåter medlem att under tre år erlægga honom åliggande årsavgift, äger släktrådet förklara sådan medlem utesluten ur föreningen.

§ 5.

Ordinarie släktmöte skall hållas vart tredje år å tid och ort, som släktrådet bestämmer. Kallelse till sådant möte utsändes minst 30 dagar före mötet till varje föreningsmedlem enligt den adress, han uppgivit till sekreteraren.

§ 6.

Släktrådet äger när som helst det finner lämpligt på i § 5 angivet sätt kalla medlemmarna till extra släktmöte inom två månader. Sådant kallelse till extra släktmöte skall jämväl, därest framställning därom göres av en revisor eller av minst tjuogondel av det antal medlemmar, som vid senaste kalendersårs utgång förefanns i föreningen, inom en månad därefter utfärdas av släktrådet.

§ 7.

Vid släktmöte äger varje medlem, som är närvarande vid mötet eller där enligt behörig fullmakt företrädes av annan medlem, en röst; dock äger ingen på grund av fullmakt föra talan för flera än tre personer.

Förhandlingarna vid släktmöte öppnas av släktrådets ordförande. Genom en öppen omröstning utses därefter ordförande vid mötet.

Övriga val och omröstningar ske även öppet, därest ej sluten votering begäres. Vid lika röstetal avgöres genom lottnings, men gäller i andra frågor den mening, ordföranden för mötet biträder.

§ 8.

Släktrådet åligger att förvalta föreningens medel, gåvo- och testamentsmedel däri inbegripna samt att förvara, förteckna och på lämpligt sätt hålla tillgängliga släkttinnen och dylikt, som lämnas i föreningens vård.

Släktrådet ombesörjer, att körnären Johan Petterssons familjegrav å Karlskrona stadsförsamlings kyrkogård blir på tillfredställande sätt vådd; och må kostnaderna härför bestridas av inflytande medel.

Över föreningens medlemmar skall släktrådet föra förteckning, vilken bör vara vid släktmötet tillgänglig.

§ 9.

Då föreningens tillgångar i kontanter och värdepapper, oavsett gåvo- och testamentsmedel, till vilka må hava knutits särskilda bestämmelser, uppgå till 10.000 kr, äger släktrådet att av den årliga avkastningen använda intill 60% till uppfostringshjälp eller understöd utan återbetalningsskyldighet åt personer, som äro medlemmar av föreningen. Uppfostringshjälp eller understöd må jämväl kunna utgå till personer, vilka uppfylla de i § 2 angivna villkoren för medlemskap i föreningen, ehuru de ännu icke uppnått den i nämnda paragraf föreskrivna ålder. För annat ändamål, vars befrämjande må anses vara ett släktens gemensamma intresse, äger släktrådet att av samma avkastning anslå medel, dock att årligen skall av avkastningen fonderas minst 20%.

§ 10.

Släktrådets förvaltning skall granskas av två revisorer. Dessa utses jämte suppleant för dem, efter det val av släktråd skett, vid ordinarie släktmöte för samma tid som släktrådet.

I val av revisorer eller revisorssuppleant må medlem av släktrådet ej delta.

§ 11.

Över föreningens inkomster och utgifter skall genom släktrådets försorg föras behöriga räkenskaper, som avslutas för kalenderår och före påföljande februari månads utgång ställas till revisorernas förfogande. Efter granskning av de sålunda överlämnade handlingarna avgiva revisorerna däröver berättelse, som tillställs före den 1 april.

§ 12.

Nedgår antalet föreningsmedlemmar under fem, är föreningen upplöst. I sådant fall skall av föreningens medel avsättas erforderligt kapitalbelopp för vård genom vederbörande myndighets försorg under all framtid av körsnären Johan Petterssons ovannämnda familjegrav. Av föreningens återstående fonder och övriga penningtillgångar skall, i mån ej vid föreningen tillhöriga gåvo- och testamentsmedel knutna bestämmelser därför lägga hinder i vägen, bildas en fond, vilken skall förvaltas av en styresle, bestående av borgmästaren i Karlskrona såsom ordförande samt kyrkoherdarna i Karlskrona stadsförsamling och Augerums församling i Blekinge län såsom ledamöter. Skulle någon av nämnda myndighetspersoner vara förhindrad att åtaga sig omförmälda uppdrag, skall i hans ställe annan lämplig person av de två övriga förvaltarna eller, om dessa ej enas, efter därom gjord hänvändelse av landshövding i Blekinge län.

Av den sålunda bildade fondens årliga avkastning skall minst en femtedel läggas till kapitalet. Återstoden av avkastningen skall användas i första hand, efter det kungörelse på lämpligt sätt utfärdats till understöd åt behövande och skötsamma personer, vilka härstamma från bemälda Johan Pettersson och hans ovannämnda hustru, samt i andra hand till sådant allmännyttigt ändamål inom Karlskrona stad eller Augerums församling, vilka ej är av beskaffenhet att bära tillgodoses genom skattemedel. Över fondens tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter skall föras fullständig räkenskap, som skall för varje kalenderår insändas till Kungl Maj:ts befallningshavande i länet för granskning.

På annat sätt än ovan är sagt, kan föreningen ej upplösas.

§ 13.

§§ 1, 12 och 13 av dessa stadgar kunna ej ändras. Ej heller får sådan ändring av stadgarna företagas, som avser att under föreningens bestånd helt eller delvis skifta föreningens tillgångar.

§ 14.

I den mån ej stadgandet i § 13 lägger hinder i vägen kunna dessa stadgar ändras genom samstämmigt beslut av samtliga föreningsmedlemmar eller genom beslut fattat med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna vid två på varandra följande släktemöten, därav ett ordinarie.

§ 15.

Den som vid 1925 års utgång uppfyllde de i § 2 angivna villkoren för vinnande av medlemskap i föreningen, men underlåtit att inom 1927 års utgång anmäla sig som dylik medlem, må icke vinna inträde i föreningen, utan att släkträdet efter prövning i varje särskilt fall finner anledning föreligga att bifalla härigenom gjord framställning.

Den, som eljest efter uppnådda 18 års ålder är berättigad vinna inträde i föreningen, men underlåter att inom loppet av tre kalenderår, räknat från utgången av det år, under vilket nämnda ålder uppnåddes, ävensom den, vilken utträtt ur föreningen, men ånyo önskar bli medlem av densamma, må ej heller vinna inträde i föreningen utan att släkträdet efter prövning i varje enskilt fall finner anledning föreligga att lämna bifall till dylik framställning.

Släkttavlorna

Vår ordförande Jan Ernberg har iordningställt en mycket användbar "katalog" över slakten i en sk databas vid namn "Disgen". Den gör det möjligt att underhålla släkträden, släkttavlorna och samla biografiska data på ett samlat sätt. Även bilder kan läggas in. Vi har beslutat succesivt publicera utdrag ur detta släkregister. Det kan visas på många olika sätt, här i form av ett "personregister" som visar plats i databasen, årtal, samt vilken generation personen tillhör. Vi visar också en enklare form av Släkträd. Vi börjar med Roberts gren. **Vi är angelägna att få besked om alla rättelser, och kompletteringar som ni kan bidra med genom ett meddelande till:**

Jan Ernberg, adr. Näsbydalsvägen 6, 14tr, 18133 Täby. tel 08/758 08 92.

Vi vill också påbörja en sammanställningar av bilder av alla släktingar, ssk i de första fyra generationerna. kan Ni bidra med sådana kontakta Jan.

Johan och Gustafvas grav i Karlskrona

Bengt Enhrenberg har försett oss med foton av Gravmonumentet över Johan och Gusfvas grav, som det såg ut före upprustningen 1998, och efter.